

1948

CENTRALE VEILIGHEIDSDIENST

No. 29965.

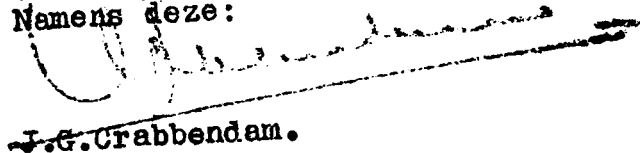
Bijlage: 1.

Onderwerp: Overzicht No.1.

's-Gravenhage, 23 Februari 1948.
Javastraat 68.

Hierbij heb ik de eer U een exemplaar aan te bieden van
Overzicht No.1 van mijn Dienst, afgesloten per 20 Februari 1948.

HET HOOFD VAN DE CENTRALE
VEILIGHEIDSDIENST
Namens deze:

J.G. Crabbendam.

AAN: Alle Politieverbindingen.

CENTRALE VEILIGHEIDSDIENST.

Overzicht No.1.

1948.

I N H O U D.

I.	Communistische Partij Nederland ("De Waarheid")	blz. 1.
II.	Radio Werkend Nederland	blz. 7.
III.	Vakbeweging	blz. 8.
IV.	Nederlandse Vrouwenbeweging	blz. 10.
V.	Vlaamse Beweging en Maandblad "Aristo"	blz. 13.
VI.	Nationaal Comité Handhaving Rijkseenheid	blz. 15.
VII.	Indonesië	blz. 17.
VIII.	Overzicht der stakingen in Januari 1948	blz. 21.

I. COMMUNISTISCHE PARTIJ NEDERLAND ("DE WAARHEID").

Ter volbrenging van de taken voor 1948 gesteld, zullen de C.P.N. en haar satellieten naast grote politieke behendigheid niet geringe zelfbeheersing ten toon moeten spreiden.

De plannen voor de nieuwe acties werden tijdens het jongste Partijcongres aanvaard, zoals in het vorig Maandoverzicht is gereleveerd. De methodiek van de politiek-economische strijd neemt daarbij een voorname plaats in. De magere resultaten van de communistische agitatie, gedurende 1947 gevoerd, houden de vermaning in, dat men er met theorie niet komt. Het komt op de eerste plaats aan op de praktijk. Een revolutionaire partij, inzonderheid de uitgesproken materialistisch gefundeerde C.P.N., moet op tastbare successen kunnen bogen, indien zij haar ahang op den duur niet in belangrijke mate wil zien slinken. Onmiskienbaar zijn de communisten in het Westen van Europa in 1947 onfortuinlijk geweest, waarvoor de ogenschijnlijk halfslachtige tactiek van Moskou mede verantwoordelijk kan worden geacht. Enerzijds bestond bij de communisten in het Westen aanvankelijk de drang met andere linkse groeperingen een eenheidsfront (het vroegere Volksfront) te vormen, teneinde zodoende te kunnen mee-regeren (zie België, Frankrijk en Italië in de jaren 1945 en 1946). Anderzijds, zij het eerst veel later, kwam bij de communisten een heftige politieke onverdraagzaamheid boven drijven. Deze intolerantie wordt voorshands, op aanwijzing van het Kremlin, meer en meer uitdagend gedemonstreerd. Langs een frontlijn, die van het hoge Noorden in Finland, via Scandinavië, de Lage Landen en Frankrijk, tot in het hart van Italië strekt, strijdt de z.g. communistische élite, geïnstrueerd door het Cominform, tegen het "Amerikaanse imperialisme" en voor "nationale souvereiniteit". En dit alles in naam van de "volksdemocratie" en een waarachtig socialisme, dat verraden hoet te zijn door de gematigde socialisten van West-Europa. Het zal geenszins een gemakkelijke opgave voor de communisten in West-Europa zijn hun nog maar kortstondige nationale toewijding, waarvan ook de C.P.N. tot in den treure blijft gewag maken, te doen harmoniëren met het wachtwoord "Links richten", dat Moskou, in casu het Communistisch Informatie Bureau te Belgrado, uitgaf. Zoals dezerzijds reeds eerder werd uiteengezet, geldt de aanwijzing van het Politburo om de propaganda voor de wereldrevolutie wederom openlijk te voeren, niet alleen voor de negen communistische partijen van het Cominform, doch in feite voor alle aan Moskou loyale communistische partijen buiten de Sovjet-Unie. De theoretische opzet van het Cominform beoogt daarenvens het geloofingang te doen vinden, als zou deze radicale koers zich zeer wel verdragen met oerbiediging van de soevereine rechten van zelfstandige staten. Men gaat zelfs verder en bewoert, dat alle door het "Marshall-imperialisme" bedreigde landen met dit verzet gebaat zullen zijn.

Inmiddels valt ook in Nederland op, dat er momenteel een strakke politieke lijn door de communistische agitatie loopt. De gegeven aanwijzingen zijn indirect af te lozen van talrijke toespraken van partijfunctionarissen en communistische vakbondleiders (E.V.C.). Vooral de dreiging ener massale werkloosheid, als gevolg van het gewraakte Amerikaanse imperialisme, vormt het hoofdthema van deze talrijke anti-Marshall-tirades.

Achter het plan ter hulpverlening aan Europa zouden, aldus de communistische woordvoerders, uitsluitend koele berekening en uitbuiting schuil gaan. Met voorbeelden "aan de praktijk ontleend" trachten C.P.N. en Eenheids Vak Centrale de arbeiders er van te overtuigen, dat het Marshall-plan niet anders

kan zijn dan een brutale aanslag op hun portemonnaie. De eensgezindheid, waarmede de C.P.N. en de E.V.C. ook hier op hetzelfde aambeeld hameren, toont nog eens ten overvloede aan, hoe nauw deze Partij en de Eenheids Vak Centrale met elkander verbonden zijn.

De maand Januari onderscheidde zich naar buiten niet door bijzondere politieke bedrijvigheid. De inzet van het nieuwe jaar was over het algemeen rustig. Een zekere matheid valt in de communistische gelederen nog steeds waar te nemen. Ze komt onder meer tot uiting in slecht bezochte vergaderingen. Alom in den lande werd in speciale Lenin-avonden het overlijden van de leider der bolsjewistische revolutie - in Januari 1924 - herdacht. De interesse voor deze bijeenkomsten was, naar het oordeel der organisatoren, onbevredigend. Typerend voor deze lauwe belangstelling was het gebeuren in Rotterdam. De met veel ophef aangekondigde Lenin-herdenking aldaar is een mislukking gebleken.

In de nacht van 19 op 20 Januari liet de C.P.N. op vrij grote schaal door de gehele Maasstad plakken ter propagering van de feestavonden op 20 en 21 Januari d.a.v. De kaartverkoop vooraf voorspelde reeds een financieel nadeel. De in de nacht aangebrachte reclame sorteerde blijkbaar onvoldoende effect. Voor Rotterdam-Zuid waren op 20 Januari twee zalen afgehuurd. In een daarvan, de Aula van de H.B.S. aan het Afrikaanderplein, waren, bij een capaciteit van omstreeks 450 plaatsen, slechts 200 belangstellenden verschenen. Drie kwartier na de aanvang van deze herdenkingsbijeenkomst kwamen nog 30 personen binnen, die voornemens waren geweest in het gebouw Zuid-Doklaan een andere Lenin-avond van de C.P.N. bij te wonen. Deze werd echter ten gevolge van geringe opkomst afgelast. De heengezonden bezoekers kwamen zich nadien bij het grotere gezelschap voegen. De Lenin-herdenking in het Concertgebouw te Amsterdam op 23 Januari j.l., werd bijgewoond door 1400 personen. In de grote zaal zijn 2000 zitplaatsen beschikbaar. In de Riviera-hal te Rotterdam, ruimt biedend aan 1200 personen, gaven op 21 Januari omstreeks 400 personen gevolg aan de uitnodiging van het districtsbestuur Rotterdam der C.P.N. Kenmerkend voor deze en tientallen andere Lenin-avonden is, dat de vergaderingen vooral werden benut voor een algemene actie tegen het Marshall-plan. Zo constateerde Saul de GROOT in de Riviera-hal te Rotterdam - en zijn toespraak is het prototype van de redevoeringen van andere C.P.N.-functionarissen in den lande - dat het Marshall-plan slechts ellende, crisis, en werkloosheid brengt. De Partijsecretaris constateerde spijtig in een beschouwing over de noodzaak van hogere lonen en lagere prijzen, dat het merendeel der arbeiders gehoor had gegeven aan Minister Drees c.s. Ondanks de voorspiegelingen, aan die arbeiders gedaan, aldus de Groot, was de inflatie, dus de prijsstijging toch gekomen. Hij prees daarop het Welvaartsplan der C.P.N. als het middel tegen devaluatie. Vier leuzen in de versierde zaal, waarin de Groot zijn rede hield, gaven nog eens de kernpunten der C.P.N.-propaganda aan, n.l.:

- 1e. Het Marshall-plan is slavernij.
- 2e. Voor een onafhankelijk, democratisch en welvarend Nederland.
- 3e. Vrede met Indonesië.
- 4e. Onze troepen terug.

In het Concertgebouw te Amsterdam gaf het lid van het Dagerlijks Bestuur der C.P.N., Jan SCHALKER, een staaltje weg van

uitzonderlijke persoonsverheerlijking, toen hij tijdens de even-genoemde herdenking, Lenin "een van de grootste, zo niet de grootste geest van alle tijden" noemde. De 38 delen van zijn geschriften vormen een voortdurende bron en vraagbaak voor de arbeiders. Lenin's definitie, dat imperialisme de hoogste vorm van kapitalisme is, gaf ook Schalker vervolgens aanleiding het Marshall-plan in scherpe bewoordingen te laken.

Het is wellicht dienstig ten deze de aandacht te vestigen op een parallel verschijnsel in België, waar de communisten, eveneens binnen het raam ener anti-Amerikaanse actie, intensieve aandacht wijden aan een aantal nog niet ongehelderde arbeidsconflicten. De berichtgeving in de communistische pers in België wekte, in tegenstelling met het nieuws in overige daar verschijnende bladen, de indruk, alsof zo ongeveer de helft van de Belgische industrie bij deze acties betrokken was. Blijkens de publicaties in de andere couranten was deze voorstelling van zaken onjuist. Niet te ontkennen valt echter, dat momenteel hier en daar de sinds enige maanden heersende kalmte en rust onder de Belgische werknemers dreigt te worden verstoord. Dit komt vooral tot uiting onder de bedienden en arbeiders in gas- en electriciteitsbedrijven en metaalnijverheid in de provincie Luik. Het is vooral "De Rode Vaan", die met uitvoerige artikelen de ontevredenheid poogt aan te wakkeren en blijft ageren tegen het grote verschil tussen lonen en prijzen. In het kader van de internationale (communistische) bestrijding van het plan-Marshall tracht de Kommunistische Partij België materiaal te verzamelen, dat deze campagne kan schragen. Evenals in Nederland wordt ook ginds gewerkt met het schrikbeeld van de massale werkloosheid. Zo bracht "De Rode Vaan" een artikelenreeks onder de koppen: "Het Marshall-plan kondigt zich aan - Meer dan 80.000 werklozen in het Vlaamse land" en "Het Marshall-plan kondigt zich aan - Fabrieken werken op verminderde kracht - Aantal werklozen neemt toe". Inderdaad vertoont het aantal werklozen in België de laatste tijd een vrij grote stijging, voornamelijk in de schoenen-, meubelen- en textielindustrie. De oorzaak daarvan wordt - welhaast vanzelfsprekend - door de communisten toegeschreven aan een te overvloedige invoer van de desbetreffende goederen uit Amerika. Dat in ons land de C.P.N. naar zodanige aanknopingspunten eveneens reikhalzend uitziet, behoeft nauwelijks te worden opgemerkt.

"De Waarheid" maakte reeds gewag van ontslagen, welke in Januari zijn aangezegd aan "een aantal arbeiders" bij de Fa. Bruynzeel (afd. parketvloeren), Zaandam en de N.V. Waldorp Instrumentenfabriek, Den Haag. In een openbare bijeenkomst had de communistische voorman Gerard GEEIHOED medegedeeld, dat de stofzuigerproductie bij Waldorp, door toedoen van de Amerikaanse concurrentie, was besnoeid van 100.000 tot 30.000 stuks per jaar.

Op 9 Februari werd in Amicitia in Den Haag een speciale vergadering voor Waldorp- en Z.H.B.-arbeiders gehouden, waarin Piet METSCHER en vorengemelde Geelhoed, volgens het Waarheid-verslag, spraken over het "roefplan-Marshall". Hieraan zijn ongezinsneden ontleend:

"Piet Metscher zette uiteen, hoezoer de Amerikanen onze nationale industrie dreigen te verlammen. Daarna staat de D.U.W. van Drees voor iedereen open, zei hij. Vervolgens sprak Gerard Geelhoed. Het viel hem bijzonder gemakkelijk om de arbeiders aan de hand van hun eigen ervaring de fatale uitwerking van het Marshall-plan uittoen te zetten. Immers bij de genoemde bedrijven zijn reeds tientallen arbeiders ontslagen, omdat de Amerikaanse concurrentie moordend is".

Tot zover dit verslag in "De Waarheid", waarin verderop werd vermeld, dat bij de discussie nog eens door talrijke arbeiders was onderstreept, "hoe de directeuren gemene zaak maken om hun goedbelegde boterham te redden". De vergadering besloot een initiatief-comité ter bescherming van het Haagse bedrijfsleven te stichten tegen de loondruk en de dreigende werkloosheid. Dit comité zal zich tot andere bedrijven wenden om te trachten tot een zo breed mogelijk ontplooiën te komen.

Hieruit blijkt, dat men in communistische kring kennelijk zijn verwachtingen heeft gespitst op de activiteit van zeker soort comité's, welke zogenaamd niets met C.P.N. en E.V.C. te maken hebben. De communisten vervullen daarin vanzelfsprekend een dominerende, doch gecamoufleerde rol. Voorts kan worden waargenomen, dat de C.P.N.-leiding het in de communistische jeugdorganisatie A.N.J.V. tegen het Marshall-plan doet ageren, alsmede in haar bedrijfskranten in de grote industriële centra. Dit laatste blijkt o.a. uit het feit, dat in het Januari-nummer van "De Luidspreeker", de C.P.N.-bedrijfskrant voor het Philips-personeel, het onderhavige plan wordt gekwalificeerd als "een groot gevaar voor alle arbeiders, ook voor de Philips-arbeiders". In een volgend nummer, zo werd aangekondigd, zou daaraan uitvoerig aandacht worden besteed.

Inmiddels heeft het Nederlands Verbond van Vakverenigingen (N.V.V.) zich ten gunste van het herstelprogramma voor Europa, zoals de Verenigde Staten dit hebben aanhangig gemaakt, uitgesproken. (Zie ook het hoofdstuk Vakbeweging in dit overzicht).

Het Wereld Vak Verbond, waarin de communisten sterk zijn vertegenwoordigd, weigerde het Marshall-plan in discussie te brengen. Mede hierdoor is de kans op een scheuring in het W.V.V. nog groter geworden, dan zij reeds was.

Meer dan met de Indonesische kwestie, welke zich op het internationale vlak beweegt, heeft de C.P.N. zich de laatste weken beziggehouden met een andere vitale zaak, die het wel en wee van haar organisatie in het hart raakt, te weten, de propaganda voor de communistische pers. De leiding van de partij kon op het Kerstcongres niet verheimelijken, dat het met "De Waarheid" minder goed gaat. De moeilijkheden, ontstaan als gevolg van de terugval van het aantal abonnementen, greep Paul de Groot aan om zich tegen zijn persoonlijke vijand A.J.Koejemans te keren. Zodoende ontdeed de partijsecretaris zich van een oude tegenstander. Daarna nam hij zelf plaats op de hoofdredactionele zetel van "De Waarheid". Deze krant zou, naar schatting sedert 1945 300.000 abonné's hebben verloren. Het is begrijpelijk, dat men thans alle zeilen wil bijzetten om het aantal lezers enigermate te verhogen. Overeenkomstig het congresbesluit wordt in Februari en Maart een intensieve werfcampagne gevoerd. Een speciaal comité is daarvoor samengesteld onder leiding van Jaap BRANDENBURG. Het zal met behulp van zogenaamde Lou Jansen-brigades vooral propaganda gaan maken in de kringen van de Partij van de Arbeid, dus onder Parool- en Vrije Volk-lezers. De Lou Jansen-brigades zijn genoemd naar een tijdens de bezetting omgekomen C.P.N.-functionaris, die een der oprichters van de destijds illegaal verschijnende "Waarheid" was. Het werk van deze brigades heeft niettemin ook in 1947 een aanzienlijke teruggang van het aantal abonné's niet kunnen voorkomen. De L.J.-brigades hebben thans als taak nieuwe abonné's te werven en tevens bij alle personen, die een "bedankje" inzon-

den, op huisbezoek te gaan, teneinde te pogen de opzegging van "De Waarheid" ongedaan te maken. In het comité, dat de nieuwe werfcampagne leidt, heeft o.a. zitting Piet GNIRREP, landelijk instructeur van de Lou Jansen-brigades. Het organiseren van lezingen met lichtbeelden staat mede op het programma. Het verschijnsel, dat de communistische pers terrein heeft verloren, doet zich in België eveneens voor. Daar is de afbrokkeling van het aantal vaste lezers van "Drapeau Rouge" en "Rode Vaan" vrij aanzienlijk en mede van recente datum.

In het maandblad "Politiek en Cultuur" van de C.P.N. deden zich redactionele mutaties voor. Hoofdredacteur is thans Jan SCHAALKER; redactieleden F. BARUCH, L. GILLIERON en Chris SMIT; redactie-secretaresse Sonja PRINS. Deze wijziging is klaarblijkelijk een reactie op de klachten over de inhoud, waarvan het Partijverslag ter inleiding van het Kerstcongres-1947 melding had gemaakt. Ook "Politiek en Cultuur" is een werfactie voor nieuwe abonné's begonnen. Die voor het propaganda-weekblad "Voorwaarts" is reeds enige tijd en vooral in Rotterdam intensief gaande.

Het is ook in Januari 1948 niet gelukt de 2de Waarheidsobligatielening voltekend te krijgen. Er ontbrak nog f.75.000.- aan het halve millioen. Men is inmiddels begonnen met het verzenden van de obligaties. De propagandisten hebben er steeds de nadruk op gelegd, dat het aantal intekenaren zo groot mogelijk moest zijn, teneinde daardoor tot uiting te laten komen, dat de C.P.N.-pers collectief bezit is. De vier ton van de tweede lening zouden, zo verluidd in C.P.N.-kringen, door niet minder dan dertigduizend intekenaren zijn opgebracht. Voor de eerste lening van f.500.000 is het getal intekenaren slechts tienduizend. De tweede lening, zo beweren de propagandisten, behoort naast een financieel, tevens een politiek succes te worden, weshalve men veel meer inschrijvers dan vorig maal wenst.

De C.P.N. heeft herhaaldelijk door handige reclame-stunts de beurzen voor dit doel weten open te maken. Is hiermede echter ten volle antwoord gegeven op de moermalen gezon vraag: "Waar komt al dit geld vandaan?" Een onderzoek, in een onzer grote steden ingesteld, heeft uitgewezen, dat het lang niet alleen partijgenoten zijn, die hun offertje voor de Waarheids-leningen brengen. Er schijnt onder een deel der bevolking beduchtheid te bestaan voor een oventuële "machtsovername" door de C.P.N. in de al dan niet nabije toekomst. Tegen mogelijk nadelige gevolgen van zulk een vorandering menen zulke bevreesden of berekendden zich nu te kunnen dekken. Het te zijner tijd kunnen overleggen van een certificaat van inschrijving op de Waarheidsobligatielening waarden deze mensen als een vrijwaring van oventuële moeilijkheden. Deze "voorzichtigen" denken hun stortingsbewijs op de kwade dag dan als een soort verzekeringspolis tegen (politiek) molest te kunnen presenteren. Hier valt een zekere analogie met toestanden vóór en gedurende de Duitse bezetting van Nederland waar te nemen. De boven gesignaleerde houding heeft overeen met die, welke een deel van het Nederlandse volk heeft aangenomen ten opzichte van de N.S.B. en de bezettende macht. Uit die overweging werden in vele gevallen Winterhulp en andere nationaal-socialistische instellingen extra gesteund, in de verwachting zich zodoende te kunnen beveiligen tegen onaangename maatregelen.

De propaganda-stijl der communisten wekt ook in ons land herinneringen op aan de wervingstactiek der nazi's. Hieruit kan de bovengemelde reactie, zo niet ten volle, toch wel voor een belangrijk deel psychologisch worden verklaard.

Het valt niet te ontkennen, dat de politieke omstandigheden de communisten noodzaken uiterst diligent te blijven. In het zicht van nabije kamerverkiezingen wordt de onontbeerlijkheid van een welgevulde verkiezingskas gevoeld. Voorshands ziet het er financieel voor de C.P.N. niet rooskleurig uit, wat de communisten stellig zal aansporen om zich, hoe dan ook, tot het uiterste in te spannen, teneinde de benodigde fondsen alsnog bijeen te garen. Slechts een op de spits gedreven verkiezingsactie, met alle middelen der techniek (radio inclusief) zal een verdere vermindering van de communistische invloed kunnen voorkomen. Een wankele economische toestand, verstoring van de arbeidsvrede, toenemende ontevredenheid der massa, dit alles zou de beste voedingsbodem voor een ontevredenheidscampagne zijn. De anti-Marshall-actie vormt daarvan, ook voor nationaal-communistische doeleinden een gewichtig onderdeel. Men zal ongetwijfeld in links-extremistische kring alle kansen benutten om de ontevredenheid te cultiveren.

Een C.P.N.-bestuurder, die onlangs landarbeiders in het Noorden des lands toesprak, zeide het zonder omwegen. "Er is nog te weinig ontevredenheid in de wereld. Wij moeten meer ontevredenheid wekken".

De communistische leidlieden nemen de allure aan als zijn zij, vooral thans, de exclusieve keurtroepen, die zich tegen "het fascistische gevaar" verweren. "Wat aan Hitler niet gelukt is, zal ook aan Truman niet gelukken", heeft Gerard Geelhoed gezegd, die evenals zijn C.P.N.-kameraden onverdroten het Mars-hall-plan bestrijdt.

Het verdwijnen van A.J.Koejemans uit de C.P.N.-leiding heeft, daarop duiden enkele symptomen, intern meer deining veroorzaakt dan naar buiten is gebleken. In de kring der leden genoot A.J.K. als oudgediende, die al ongeveer dertig jaar in de partij werkt, grote populariteit. Zijn terzijde-stelling als bestuurder - het werd immers geen klassieke zuivering - heeft vooral op een aantal oudere leden indruk gemaakt. Ondanks de democratische schijn van het tegendoel, handelende de leiding ook ten deze autoritair. Bij de voorgenomen veranderingen op lager niveau is het partijbestuur thans hier en daar op tegenstand gestuit. In enkele afdelingen protesteerde men tegen de van hogerhand verstrekte kandidatenlijst, waarvan niet zou mogen worden afgeweken. Het kwam tot vrij scherp verzet daartegen. Het P.B. werd als gevolg daarvan gedwongen omzichtiger te handelen, teneinde alsnog bepaalde veranderingen overeenkomstig zijn inzicht in de afdelingsbesturen te doen plaats vinden. Dat er wijzigingen, in overeenstemming met de visie van partijsecretaris Paul de Groot, op til zijn, wordt bedektelijk kenbaar gemaakt in het "Organisatienieuws" van de C.P.N. in de volgende bewoordingen: "We zitten met een groot aantal kameraden, die verantwoordelijke functies op hun schouders gekregen hebben, deze met een waar enthousiasme vervullen, maar niet de juiste toon en goede methode weten te vinden om met de onder hun leiding staande functionarissen te praten en te handelen".

Het behoeft niet te verbazen, dat het partijbestuur grote belangstelling heeft voor de persoonlijke eigenschappen van districts- en afdelingsbestuurders. Het nieuwe organisatieplan beoogt immers, dat de landelijke C.P.N.-leiders zich meer dan voorheen zullen interesseren voor het partijwerk in de districten en afdelingen. Men wil de C.P.N. in de diepte gaan uitbouwen.

II. RADIO WERKEND NEDERLAND.

De betekenis van een eigen omroep-organisatie wordt door de C.P.N. en haar geestverwanten in vak-, jeugd- en culturele organisaties met klem van redenen verklaard. Toch ontkomt men niet aan de indruk, dat er van Radio Werkend Nederland betrekkelijk weinig kracht uitgaat. Het ledenaantal wil nog niet voldoende groeien en men beseft in die kring, dat de consequenties van het hebben van een eigen omroepvereniging, alleen reeds op geldelijk gebied, ver reiken. Vandaar, dat de Landelijke Conferentie van voormelde stichting, 11 Januari 1948 te Amsterdam gehouden, nogmaals haar voorliefde voor een nationaal omroepbestel heeft geuit in een resolutie, waarvan "De Waarheid" (26-1-'48) het volgende overnam:

- "1. Ondanks de rapporten van de meerderheid en de minderheid van de Radioraad, zowel als de perscampagne, die rondom deze rapporten en tegen de gedachte van een Nationale Omroep wordt gevoerd, menen de Gewestelijke Bestuursleden onverminderd op het standpunt te moeten blijven staan, dat de enige juiste oplossing voor het Radiovraagstuk gelegen is in de tot standbrenging van een Nationaal Omroepbestel. Voorop dient echter te worden gesteld, dat, hoe de toekomstige regeling van het Radiovraagstuk ook zal zijn, Radio Werkend Nederland in deze nieuwe regeling de plaats zal dienen in te nemen, die haar krachtens haar invloed op het Nederlandse volk toekomt.
- "2. Besloten werd derhalve een actie te ontketenen, die aan de democratische eis van R.W.N. "In 1948 ook ONZE stem in de aether!" meer kracht heeft bij te zetten en deze eis in steeds grotere kring bekendheid te geven.
- "3. Het steeds groeiende aantal leden en de steeds groter wordende kring van werkers deed de deelnemers aan de conferentie tot de vaste overtuiging komen, dat deze actie met veel élan en overtuigingskracht zal worden gevoerd en tot het resultaat zal leiden, dat nog dit jaar de stem van Radio Werkend Nederland in de aether zal komen".

Het is duidelijk, dat men van communistische zijde vóór alles de propagandistische waarde van een deelneming aan een nationaal omroepbestel voor ogen houdt. Zodoende zou de C.P.N., evenals andere politieke groepen in het Nederlandse volk, haar politiek inzicht op ruimer schaal kunnen gaan verbreden dan haar thans in geschrifte mogelijk is. Radio Werkend Nederland heeft nog geen eigen omroepblad, al schijnt dit organisatorisch te worden voorbereid. Wel is een 4 pagina's klein formaat omvattend blaadje getiteld: "Ook onze stem in de aether" in Januari uitgekomen. Het draagt een sterk huishoudelijk karakter en heeft daardoor voor brede lagen der communisten geen aantrekkingskracht.

III. VAKBEWEGING.

Met uitzondering van de leiding der Domaniale Mijn Maatschappij N.V. te Kerkrade hadden alle mijndirecties zich accoord verklaard met de instelling van ondernemingsraden, ingevolge het Mijnstatuut. De mijnwerkersorganisaties, meer speciaal de katholiek georganiseerde mijnwerkers en mijnbeambten (die een overgrote meerderheid vormen), waren over de weigering van de Domaniale ontstemd en eisten op korte termijn, n.l. vóór 15 Februari 1948, voorziening in de bestaande leemte. Inmiddels heeft de leiding van de Domaniale Mijn te Kerkrade zich bereid verklaard om namens haar Raad van Commissarissen de gevraagde medewerking te verlenen. De directeur van de Domaniale is aangewezen als voorzitter van de Ondernemingsraad. Op de overige Limburgse steenkolenmijnen waren deze raden reeds eerder volledig ingesteld. De voorhoemde vakorganisaties hebben tevens aangedrongen op een spoedige en definitieve regeling van de pensioenen der mijnwerkers en mijnbeambten in het algemeen. Bij het afsluiten van dit maandoverzicht bleken de vooruitzichten te dien aanzien gunstig te zijn.

De Mijnindustrieraad (M.I.R.) heeft pogingen aangewend om ingaande 1 Februari 1948, een gunstiger minimum-uurloon voor de bovengrondse werkers te laten invoeren. Bij inwilliging zou, naar de mening van terzake-kundigen, althans ten dele worden tegemoet gekomen aan de wensen en verlangens van het bovengrondse mijnpersoneel. Vooral het overheidspersoneel en de arbeiders, niet behorend tot het ondergrondse mijnpersoneel en onderworpen aan een dwingende loonstop, zijn van mening, dat het zo niet langer kan. Nu de verkiezingen in aantocht zijn, begint men in Limburg de algemene ontevredenheid uit te buiten, zodat de kans op verstoring van het geregelde arbeidsproces groter wordt. Vandaar dat de situatie in Zuid-Limburg speciale aandacht blijft vragen, mede met het oog op de ontwikkeling van de toestand in de Belgische Borinage. Wel dient hierbij te worden aangetekend, dat er over het algemeen bij de Limburgse werknemers voorkeur bestaat voor een minnelijke schikking der nog bestaande moeilijkheden.

De hiervoren gememoreerde beslissing van het N.V.V. ten gunste van het Marshall-plan werd 28 Januari j.l. genomen in een vergadering van zijn Algemene Raad, die het initiatief van de Regering der Verenigde Staten van Amerika, belichaamd in dit plan, met grote instemming begroet als een krachtige poging om tot een doeltreffend en gecoördineerd herstel van het economisch leven te komen. De resolutie veroordeelt "de onverantwoordelijke "actie, welke door de communistische partijen in Europa en de met "haar verwante vakbeweging, tegen dit herstelplan wordt gevoerd, "omdat hij deze actie ziet als een verstoring van het economisch "herstel, met het doel in de noodtoestand, die daardoor zou ontstaan, een gunstige bodem voor het communisme te verkrijgen".

De E.V.C.-leiding verspreidde in de maand Januari op vrij ruime schaal een manifest, waarin zij de arbeiders oproept om, met inachtneming der loonsverhogingen, zoals die in verschillende bedrijfstakken bestaan, de strijd aan te binden voor een ge-

middelste verhoging van lonen en salarissen met 15 %; voorts verzekering van een minimum bestaan voor alle werkers op de grondslag van een loonvloer van f.50.- per week.

De E.V.C. ageerde, in samenwerking met de C.P.N. (met name het bestuurslid Jan HAKEN) vooral zeer actief in het Noorden des lands (o.a. te Emmen) onder de D.U.W.-arbeiders en de werkers op de z.g. vrije boeren-objecten. Door een onvoldoende regeling bij regenverlet zijn daar ongewenste sociale toestanden voorgekomen. De communisten in partij en vakbeweging grepen deze situatie aan om tegen de Regering te ageren en onder de land- en veenarbeiders stemming te maken. Zij brachten aldus in toepassing, wat op het jongste Kerstcongres der C.P.N. was aangegeven als een der middelen om de massa ten plattelande in beweging te brengen tegen het huidige bewind. In Emmer-Compascuum werd op 30 Januari j.l. door een z.g. "Voorlopig comité van actie" een vergadering van 120 land- en veenarbeiders van verschillende politieke en religieuze opvatting gehouden onder het motief "Wij eisen brood voor onze kinderen". De plaatselijke E.V.C.-voorzitter, Geert OOST, een zeer actief C.P.N.-lid, zeide, dat deze bijeenkomst hielden iedere vakvereniging om door een voorlopig comité was belegd. Hij hoopte, dat men deze avond kon overgaan tot vorming van een definitief comité van actie onder de naam "Welvaartscomité". Deze welvaartscomité's zijn, zoals bekend, mede warm aanbevolen op het C.P.N.-Kerstcongres. Jan van RENSSSEN, het E.V.C.-hoofdbestuurslid, die mede het woord voerde, zeide, dat slechts deze vakcentrale gevolg had gegeven aan de uitnodiging, wat hem speet, doch niet verwonderde. Het N.V.V. en andere bonden stonden, volgens Renssen, onder invloed van het kapitalisme. Alleen de E.V.C. zou samen met de arbeiders tegen de verderfelijke loon en prijspolitiek van deze regering strijden. Ook in deze rede werd weer resoluut omgeschakeld op het Marshall-plan, dat zou beogen Nederland tegen hoge prijzen overtollige Amerikaanse Liberty-schepen aan te smeren. Zo bestaat de kans, dat 40.000 havenarbeiders, die in de scheepsbouw arbeiden, werkloos worden, aldus van Renssen. Door deze werkloosheid zou de D.U.W. met de lage lonen geweldig uitgebreid worden, hetgeen alleen het doel van de kapitalisten zou zijn. Het kapitaal zag in 1947, naar Renssen beweerde, kans 1200 miljoen gulden te verdienen, terwijl de arbeiders, werkzaam in de D.U.W. en de vrije boeren-objecten, met 7 à 8 gulden per week hun gezin moeten zien te onderhouden. Aan Schermerhorns z.g. gedeelde armoede had men volgens Renssen niets. De winst moet verdeeld worden, daar hebben wij meer aan. Heden, anno 1948, moet de arbeider nog brood vragen voor vrouw en kinderen, zo besloot deze E.V.C.-hoofdbestuurder. Niet zonder reden worden de initialen D.U.W. thans, volgens spreker, uitgelegd als "Door Uitputting Tot Wanhoop".

Inmiddels had ook het N.V.V. zich ten gunste van de D.U.W.-arbeiders tot de Minister van Sociale Zaken gewend. Leidinggevende personen van de D.U.W. verklaarden, naar uit betrouwbare bron gebleken is, over de situatie van de laatste maanden, dat de omstandigheden, waaronder de arbeiders bij de D.U.W. werken onbevredigend zijn. De grieven, welke zij hebben tegen de arbeidsvoorwaarden, zijn huns inziens niet ongegrond. Enkele vakverenigingen, zo deelden zij mede, hadden zich reeds met hun bezwaren tot de betrokken Minister gewend. Deze had nu toezegging gedaan om betere regelingen voor de D.U.W.-arbeiders te doen treffen.

Enkele van de vorenbedoelde arbeiders, ondervraagd over de bezwaren, verklaarden, dat in de D.U.W. tegen tariefloon wordt gewerkt, wat niet normaal weer een behoorlijke verdienste

opbrengt. Bij regenval en andere weersomstandigheden, wanneer niet kan worden gewerkt, werd f.0.42 per uur betaald. Het loon was als gevolg van het ontbreken van een regeling voor regenverlet de laatste maanden aanzienlijk gedaald, omdat de abnormale regenval geregelde arbeid verhinderde. Zo kwam het voor, dat tamelijk grote gezinnen met een weekloon van f.27.- moesten zien rond te komen. Met het oog op die onbevredigende toestanden wilden de D.U.W.-arbeiders dan ook actie voeren. Het feit, dat men van de zijde der E.V.C. en C.P.N. de agitatie voortzet, ofschoon er thans een gunstiger regeling is getroffen, toont nogmaals aan, dat beider voornaamste oogmerk niet is de opheffing van ongewenste toestanden, doch een bestendiging van een onrustige sfeer, welke de radicale propaganda ten goede komt.

In "De Waarheid" werd de afkondiging van een regeling van het regenverlet e.d. door Minister Drees voorgesteld als een uitsluitend communistische zege.

Ook op ander terrein zouden alleen de communisten voor de arbeidersbelangen opkomen. "De Waarheid" meldde b.v., dat het Kamerlid de Groot "de sociale wantoestanden en de onderbetaling", die volgens het blad in het spoorwegbedrijf vooral bij het lagere personeel bestaan, aan de kaak had gesteld. Daarbij had hij een minimum van f.45.- verlangd voor de laagste categorie spoorwegpersoneel. Het communistische blad beweerde verder, dat verlaging van extra-rantsoenen voor een gedeelte van het locomotiefpersoneel der N.S. onrust en verontwaardiging verwekt. Op een 30 Januari j.l. te Amsterdam gehouden vergadering van spoormannen, ter bespreking van deze kwestie belegd, bleek niets van deze heftige gemoedsaandoeningen. Slechts 26 personen hadden aan de oproep gevolg gegeven. Het resultaat was, dat op voorstel van een E.V.C.-bestuurder besloten werd een z.g. bedrijfscomité te benoemen, waarin vertegenwoordigers van alle organisaties zitting zouden moeten nemen. Aan dit besluit kon geen gevolg worden gegeven, omdat andere organisaties op deze vergadering niet present bleken.

Uit deze soort agitatie treedt opnieuw aan de dag, dat de C.P.N. en haar meelopers een toestand van kunstmatig gekweekte onrust en spanning beogen te scheppen, waarin het haar mogelijk wordt verder te ageren. De E.V.C. laat daarbij niet na telkens weer het door haar in Augustus 1947 aanbevolen eenheidsfront van alle in een bedrijf werkzame arbeiders te propageren. In de praktijk blijkt dit meer en meer een zinledig gebaar te wezen, al slaagt men er hier en daar in goedgelovige niet-partijgenoten aan te trekken.

Het conflict, dat 8 Januari j.l. te Amsterdam in de bouwbedrijven is uitgebroken, heeft heel wat pennen in beweging gebracht. Het vindt zijn oorsprong in het feit, dat tegen de werkgever van dit object een vervolging is ingesteld wegens het uitbetalen van hoger loon, n.l. 25 % boven het plafondloon. Dit was voor deze werkgever aanleiding het uurloon overeenkomstig de C.A.O. aan de arbeiders uit te betalen, wat door dezen niet werd geweigerd, maar zij besloten hun prestatie overeenkomstig dit uurloon te leveren. Dit betekende een langzaam-aan-actie, waarmee de patroon geen genoegen nam, die tot uitsluiting van de plm. 250 man overging.

Op een ander bouwwerk verklaarden zich plm. 50 man met de uitgeslotenen solidair. Het merendeel dezer arbeiders is georganiseerd in de E.V.C. en acht zich niet aan de C.A.O. gebonden,

aangezien deze vakcentrale bij de tot standkoming niet is erkend. Ook hier werd een z.g. stakingscomité gevormd. De resolutie, die door de gezamenlijke bouwvakarbeiders werd aangenomen, getuigt van de invloed, die de E.V.C. hierop heeft uitgeoefend.

De bouwvakarbeiders spreken zich in deze resolutie als volgt uit: dat de uitsluiting een gevolg is van de loonpolitiek der Regering en het College van Rijksbemiddelaars en van alle instanties - ook de vakbonden - die aan deze politiek medewerking verlenen. Geëist wordt van de Uniebonden: ondersteuning van deze actie door het openstellen van hun kassen voor hun leden. Het gekozen comité kreeg opdracht zich tot alle arbeiders in het algemeen en tot de bouwvakarbeiders in het bijzonder te richten, met een oproep tot solidariteit, morele en financiële ondersteuning; besmetverklaring van de werken Amstelstation en Tugelaweg; te eisen, dat bij werkhervatting eerst de uitgesloten en stakende arbeiders worden aangenomen.

Teneinde enige van de in de motie naar voren gebrachte wensen verder te verbreiden, riep het stakingscomité op 19 Januari 1948 een openbare vergadering bijeen, welke door 500 à 600 man was bezocht. Als de voornaamste woordvoerder trad Berend Blokzijl, landelijk E.V.C.-voorzitter op. Hij bracht tot uitdrukking, dat dit conflict niet op zich zelf stond, maar een gevolg was van de loon- en prijspolitiek der Regering; de Uniebonden werden als satellieten van het College van Rijksbemiddelaars gebrandmerkt en tenslotte verklaarde hij, dat de E.V.C. achter deze staking stond en dat voor haar de leuze gold: WIJ GAAN NIET TERUG, MAAR VOORUIT.

Het behoeft nauwelijks te worden betoogd, dat ook "De Waarheid" adhaesie betuigde door het optreden van het College van Rijksbemiddelaars te critiseren; voorts verklaarde het blad het nodig, dat allen, die belang hadden bij het vlot verloop van de woningbouw in ons land, zich tegen deze aanvallen van de Regering en Rijksloonvaststellers scherp te weer zouden stellen. Het conflict is thans op het dode punt gekomen. De bemiddeling door de Amsterdamse wethouder L. Seegers aan de beide in dit arbeidsgeschil betrokken partijen verleend, heeft tot resultaat gehad, dat in afwachting van een nadere regeling, overeenstemming werd bereikt de lonen vast te stellen op 90 cent per uur, plus 25 % toeslag.

Het College van Rijksbemiddelaars keurde deze overeenkomst evenwel niet goed. Het stelde als voorwaarde: hervatting van het werk tegen het basisloon. Daarna kon naar gelang van de geleverde prestatie een toeslag tot een maximum van 25 % worden verleend.

De arbeiders hielden zich echter aan de bemiddelingsvoorstellen van wethouder Seegers. Dientengevolge duurde de tegenstelling voort.

Ook de metaalarbeiders, georganiseerd in de E.V.C., zijn tot het voeren van een actie opgeroepen. In een op 11 Januari j.l. gehouden vergadering van de Landelijke Bedrijfsgroepsraad werd een resolutie aangenomen, waarin o.a. wordt verklaard: "Om de verstoring van de arbeidsvrede te voorkomen en de bestaande spanning tussen loon en behoeften te verminderen, dient onmiddellijk te worden overgegaan tot verhoging van de bestaande lonen en salarissen met 10 % voor de werkers van hoofd en hand in alle takken van industrie in de Nederlandse metaalnijverheid".

Ook onder de taxichauffeurs, aangesloten bij de E.V.C., afdeling Transportarbeiders, is een actie ingezet voor eisen, welke ver uitgaan boven die, door de z.g. Uniebonden gesteld bij de afsluiting van een C.A.O.

IV. NEDERLANDSE VROUWENBEWEGING.

De "Nederlandse Vrouwenbeweging" houdt nog altijd de schijn van onzijdigheid en onafhankelijkheid op, doch uit de gedragingen van haar bestuur blijkt meermalen het tegendeel.

"Herstel", weekblad van de Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging (15-1-'48), gaf daarvan een voorbeeld. "Nu de C.P.N. zelf geen kans ziet de sympathie van de vakbeweging te winnen voor haar algemene werkstaking om politieke doeleinden en voor haar boycot van alle vervoer naar Indonesië, is onder het mom van neutraliteit een mantelorganisatie in actie gekomen", aldus dit artikel, waarin o.m. mededeling wordt gedaan van het feit, dat enkele dames van de Nederlandse Vrouwenbeweging het land afreizen om contact te zoeken en zo mogelijk besprekingen te voeren met de landelijke, diocesane- en plaatselijke besturen der arbeiders(vak)beweging, met het doel sympathie te winnen, zo mogelijk medewerking te verkrijgen voor een actie, welke het terugroepen van de troepen uit Indonesië tot inzet heeft. Men wil met name, dat de vakbeweging druk zal uitoefenen op de Regering om verdere uitzending van troepen te verhinderen en om direct met demobilisatie te beginnen. De N.V.B. voert als motief voor haar actie aan, dat zij, gezien de materiële ondergang, welke de gezinnen bedreigt, de terugtrekking van de troepen de enige mogelijkheid voor vruchtbaar overleg tussen Nederland en Indonesië en voor beëindiging der militaire acties acht.

De schrijver van het artikel in "Herstel" wijst er voorts op, dat de N.V.B. in ditzelfde verband ook beweert, dat steeds meer subsidies op levensmiddelen worden afgeschaft, terwijl dagelijks grotere bedragen voor oorlog en vernietiging worden gebruikt. Het is wel duidelijk - zo vervolgt hij - uit welke hoek de wind waait, welke politiek door de z.g. neutrale N.V.B. wordt voorgestaan.

Te Amsterdam werd blijkbaar vergeefs getracht de plaatselijke Katholieke Arbeiders Beweging te winnen voor het standpunt van de Nederlandse Vrouwenbeweging, dat het optreden van de Nederlandse militairen in Indonesië moet worden beëindigd. De K.A.B. zou druk op de Regering moeten uitoefenen onder het motto "de jongens terug". Deze suggestie van de N.V.B. werd afgewezen, wijl de K.A.B. zich als Katholieke vakorganisatie niet zeide te lenen voor politieke strijd en zeker niet voor samenwerking met een mantelorganisatie van de C.P.N.

Het A.N.J.V., de bekende communistische mantelorganisatie voor de jeugd, verspreidde, na enige maanden vorstek te hebben laten gaan, op enkele plaatsen het anti-militairistische blaadje "Op de plaats....rust". Er zijn bovendien aanwijzingen, dat het A.N.J.V. des nachts aan de openbare weg bedrukte papierstroken deed plakken, waarop wordt geagereerd tegen de gewapende acties in Indonesië. "De troepen terug" luidt ook hier het devies.

Het z.g. "Actiecomité Indonesia", dat was gevormd door vertegenwoordigers van Spartacus en de beide groepen der Vrije Socialisten is eind Januari geliquideerd. Geen enkele activiteit is van dit comité uitgegaan.

V. VLAAMSE BEWEGING EN MAANDBLAD "ARISTO".

De leider van het algemeen cultureel maandblad "Aristo", Wouter Lutkie pr., had in de aflevering van Augustus 1947, ter weerlegging van beschuldigingen als zou "Aristo" propaganda voeren voor fascisme en nationaal-socialisme, een uitvoerig artikel over doel en middelen van zijn tijdschrift gepubliceerd. "Geen nieuw plan", zo schreef hij, "kan ik U ontvouwen, geen program ontstaan uit de drang van het huidige oogenblik. Slechts te herhalen behoeft ik wat reeds bij de stichting in 1930, het blad als program ter inleiding publiceerde. Dit was geen publieke of staatkundige formule, geen economische noch sociale, geen aesthetische, wetenschappelijke of culturele. Het was een religieus-morele formule: God dienen". Dat Aristo, blijkens verdere verklaring "geen religieus blad is noch was, maar zijn aandacht in sterke mate ook wijdde aan problemen en onderwerpen van profane en met name van staatkundige en sociale aard", leidde de redacteur er toe het aldus te stellen, dat deze problemen slechts van belang werden geacht "voor zover ze dienstig zijn met betrekking tot een hoger liggend doel". Tegenstanders en vijanden niet haten, niet opzettelijk leed berokkenen en steeds de zwakste partij bijspringen, zoals de doelstelling verder werd geredigeerd, leidde er toe vast te stellen, dat "Aristo" "bij voorkeur bijdragen opneemt, die, om andere redenen dan hun inhoud of vorm, elders geen plaatsing vinden. Die om hun vrijmoedige oprechtheid, de onpartijdigheid hunner oordelen, de "inopportunitet" hunner mededelingen of stellingen, hun onwelkome waarheid, hun haatverijdende goedheid, hun niet in zwang zijnde schoonheid, in andere bladen worden geweigerd, omdat de redacties, wyl afhankelijk van velerlei belangen, ze niet durven, willen of kunnen publiceren".

Uit publicaties, sedert de herverschijsing van genoemd maandblad, is gebleken, dat "Aristo" o.a. op scherpe wijze de Bijzondere Rechtspleging heeft gehokeld en felle critiek heeft geleverd op de berochting van Arnold MEIJER, tijdens de bezetting leider van "Nationaal Front". Het blad drukte te zijner ere ook een gedicht van een der vaste medewerkers af ("Aan Arnold Meijer" - door Anton Erwich in Aristo Maart 1947). In hetzelfde Maartnummer wijdde T. de Graaf een "Kleine bellade" aan de nagedachtenis van Joris van Severen, de Vlaamse "Verdinaso"-leider, die in 1940 door de Fransen werd gefusilloerd. "Aristo" heeft bijzondere aandacht voor de Vlaamse Beweging en heeft van Severen verheerlijkt als een groot staatsman en leider van de Vlaamse nationalisten. In aflevering I Jaargang XVI, van Januari 1948, verscheen een met "Wouter Lutkie priester" ondertekend opstel over "Politiek analfabetisme", waarin een pleidooi voor "de onderliggende partij" werd gehouden. Hier volgen enige passages:

"Ten spijt van alle humanistische of anders geheten verdraagzaamheid, stelt geen enkel dagblad, weekblad noch tijdschrift plaats beschikbaar voor een stem, welke recht doet wederveren aan hen, die, als aanhangers of als ongeorganiseerde goostverwanten van

de Nederlandse Herstel Beweging (wier geschiedenis speelt tussen de beide wereldoorlogen), boven de partijen stonden en tot op heden bleven staan. Die geen partijgangers waren van de democratie, noch van het nationaal-socialisme. Volk en Vaderland verschijnt opnieuw, illegaal; de aanhangers der Nederlandse Herstel Beweging beschikken over geen enkele publiciteits-mogelijkheid. Buiten Aristo vindt hun stem geen weerklank. Nergens wordt hun de kans geboden zich schoon te wassen van onverdiende blaam, noch om een woord van verweer, verklaring of enkel maar inlichting ten beste te geven. Nog minder toont de zich "onafhankelijk" noemende pers bereidheid om openlijk en duidelijk, naar het voorbeeld van Episcopaat en ook van protestants kerkelijke zijde, het-op te nemen voor loyale rehabilitatie van "politieke delinquenten", van "incivieken", van als "fascisten" gesmadenen, in één woord: van de onderliggende partij. De bovenliggende partij wil tegen hen alleen maar knarsetanden, heeft geen andere ambitie dan hen te stenigen. En terroriseert de pers; ook de voor zichzelf wellicht goed willende, maar karakterzwakke en voor hun brood afhankelijke journalisten en andere publicisten".

De schrijver zegt verder, dat de politieke delinquenten in hun onwetendheid niet erkennen zich jegens het vaderland bezondigd te hebben, en, op een enkele uitzondering te goeder trouw, die aantijging afwijzen. Aanvaardend, dat hun subjectief gebrek aan inzicht geen toereikende grond zou zijn om hen van straf vrij te spreken, veronderstelt Lutkie, dat er nog andere redenen bestaan, waaraan zij misschien recht op straffeloosheid ontleenen, gelegen in objectieve, historisch onmiskenbare feiten, waardoor, naar zijn inzicht, "het vaderland" zelf oorzaak is van het politiek analfabetisme. De auteur stelt vervolgens hen in gebreke, die voor 1940 "verwaarloosden op onverantwoordelijke wijze niet slechts de politieke scholing, maar gans de opvoeding in nationale en vaderlandslievende geest, het gezag ondermijnend, het leger bespottend, de weermacht verzwakkend, Oranje neerland". Z.i. hebben de democratische partijen "lang vóór en ten dele ook nog gedurende de oorlog negatief maar zéér effectief de vijand hulp verleend door hun nalatigheid, door hun weigering om de waarschuwingen van beter georiënteerden ter harte te nemen". Zij treden op als rechters, wijl daartoe aangesteld door de bovenliggende partij. Daarom kunnen zij, volgens Lutkie's conclusie, slechts een partijdig vonnis uitspreken "omdat de macht ertoe hun is verleend, zodat zij oordelen van een vals standpunt uit, krachtens een ongerechte opdracht".

Na deze aanval op de Bijzondere Rechtspleging vervolgt het artikel:

"Over het algemeen voelden zij niet eens hun ontoercikendheid, of hebben angstvallig vermeden juist diegenen te consulteren, die onpartijdig - wijl bovenpartijdig - tot het verstrekken van beter inzicht in staat waren, die tijdens de bezetting alléén tot de partij van Nederland behoorden, niet tot de "honderd procent Nederlanders", noch tot de Duitsgezinden".

Aristo constateert verder, dat politiek ongeschoolde leiders, voortkomende uit en aangesteld door een partij, uitingen dulden als van P.J.Meertons in "De Vlam" van 15 December 1945, "waarbij 'landverraad' werd aangemerkt als het goed recht van Mussert, en de leider der N.S.B. enkel schuldig wordt bevonden om zijn bevorderen van het nationaal-socialisme". Na een nadere aanduiding van de gewraakte passage in Meertons' bijdrage constateert Lutkie, dat een dergelijke staatslastelijke uiting

ongestraft blijft, zelfs geen poging tot weerlegging uitlokt, "omdat zij herkomstig is van lieden die, met de machthebbers van dit ogenblik, tot de bovenliggende partij behoren".

In "Aristo" wordt hier gedoeld op "De Vlam" 1e Jaargang No. 30, 15 December 1945. Genoemde P.J. MEERTENS staat daarop sedert 1945 vermeld als redactie-lid en is ook thans nog actief medewerker van dit "Socialistisch weekblad voor Vrijheid en Cultuur". De besproken bijdrage is getiteld: "Landverraad niet de grootste schuld der N.S.B.'ers. Maar dit: zij maakten gemene zaak met een regiem, dat door en door onmenselijk en dus verfoeilijk was".

Een markante alinea daaruit geeft in Meertens' eigen formulering zijn ideologische instelling ten opzichte van het staatsgezag weer. Ze luidt:

"Wat hadden we dan eigenlijk van Mussert verwacht? Dat hij op die onzalige 10de Mei opeens van mening veranderd zou zijn, dat hem de schellen van de ogen waren gevallen? De veronderstelling is al te dwaas. Mussert heeft de idee van het nationaal-socialisme hoger geschat dan de onafhankelijkheid van zijn land, zoals Christenen de Kerk hoger schatten dan de staat en socialisten het socialisme hoger dan de nationale idee. Dat kan men Mussert moeilijk verwijten. Het ligt nu eenmaal in het karakter van de Staat, dat deze terwille van zijn zelfhandhaving landverraad in oorlogstijd met de doodstraf bedreigt. Maar dat wil nog niet zeggen, dat dit landverraad - dat men in verreweg de meeste gevallen meer als een negatief dan als een positief begrip zal moeten beschouwen - op zich zelf genomen zedelijk verwerpelijk is. Of is de spreuk: "Right or wrong, my country" (recht of onrecht, ik kies voor mijn land) de hoogste openbaring van recht en menselijkheid? Is er geen situatie denkbaar waarbij ook wij, socialisten, landverraders zouden kunnen worden in dezelfde zin waarin Mussert het geworden is? Laten we eens het geval indenken, dat Nederland geregeerd zou worden door een reactionnair bewind, dat de democratie met voeten zou treden; welke houding zouden we dan aannemen ingeval een socialistische nabuurstaat ons land zou binnenvallen om de democratie en het socialisme te redden?".

VI. NATIONAAL COMITÉ HANDHAVING RIJKSEENHEID.

Onder het hoofdstuk "Indonesië" wordt in dit overzicht aandacht besteed aan talrijke politieke acties, welke het Regeeringsbeleid terzake pogen te doorkruisen. To dezer plaatse kan derhalve worden volstaan met het signaleren van het jongste optreden van het "Nationaal Comité Handhaving Rijkseenheid". Zijn sprekers (Prof. Gerbrandy, Prof. Gerretson, Lunshof e.a.) kozen wederom in de scherpste bewoordingen stelling tegen de politiek van het Kabinet-Beel. Vooral de laatste radio-rede van Hare Majesteit de Koningin gaf aanleiding tot disputen van staatsrechtelijke en politieke aard. Rijkseenheid staat op het standpunt en heeft daaraan openlijk uiting gegeven, dat deze Koninklijke rede met evenveel recht aan critiek mag worden onderworpen als bijvoorbeeld een Troonrede, welke eveneens wordt gedekt door de Ministeriële verantwoordelijkheid.

In de grote steden werden door Rijkseenheid openbare bijeenkomsten belegd, waarin tegen het huidige bewind inzake Indonesië wordt geageerd. Deze bijeenkomsten worden de laatste we-

ken slechter bezocht dan voorheen. Een op 10 Januari 1948 te Amsterdam gehouden openbare vergadering, waar de onderwerpen werden behandeld: HET INDISCHE DRAMA en: WIJ EISEN EEN VRIJ INDIE, was slechts bezocht door 80 personen, voor het merendeel propagandisten. De op 28 Januari j.l. in het Concertgebouw aldaar, gehouden openbare vergadering van genoemd comité mocht zich wel in een grotere belangstelling verheugen, maar een bezoek van plm. 900 personen in een zaal, welke plaats biedt aan ruim 2000 bezoekers, kan niet als een daverend succes worden aangemerkt. Op deze vergadering werd door een zich als oorlogscorrespondent aandienende Drs. J. THIESSEN gesproken over het onderwerp: WAT IS ER IN INDIE GEBEURD, WAT HEBBEN WIJ NU TE DOEN?

Veroordeeld werden het wezen en de doelstelling van de Republiek, waarbij de nieuwe premier HATTA de ergste vijand van het Nederlandse volk werd genoemd. Voorts werd het beleid van de regering inzake Indonesië aangevallen, wat o.m. tot uitdrukking werd gebracht in de door de spreker aangeheven leuze: WEG MET DEZE REGERING, WEG MET DIT KABINET, WEG MET HET VERRAAD.

Hij zeide te weten, dat Hare Majesteit beu is van het huidige gedoe, maar door het parlementaire stelsel niet tot een oplossing kan komen.

Aangekondigd werd de verschijning van een witboek, waarin o.m. ook HET GEKLUNGEL in Australië zal worden besproken. Dit boek zal in het buitenland worden gedrukt, omdat hier geen papier ter beschikking wordt gesteld voor een dergelijk werk.

Ook werd medegedeeld, dat het bestuur van het comité zich nog beraadt over de mogelijkheid om met een eigen kandidatenlijst uit te komen bij de a.s. verkiezingen.

Vóórdat deze bijeenkomst werd gesloten, werd een serie lichtbeelden vertoond, betrekking hebbende op door Indonesische republikeinen bedreven wandaden.

In een meeting van "Rijkseenheid" te Utrecht (7 Februari 1948) hebben Prof. Mr. P. S. Gerbrandy en Prof. Dr. C. Gerretson het woord gevoerd. Voor zichzelf en zonder ruggespraak sprekend verklaarde laatstgenoemde, dat naar zijn oordeel het bedrijf der Regering (inzake Indonesië) onder het oud-vaderlandse recht als voortgezet crimen majestatis met de dood zou zijn gestraft. Het breken van de ambtseed, met opzet of anderszins, dit liet spreker in het midden, heeft onder het geldende recht de ondergang van de staat tengevolge.

Met algemene stemmen werd, blijkens het verslag in "De Nederlander" (9 Februari 1948) besloten de rede van Prof. Gerretson in druk te doen verschijnen en overal in het land op ruime schaal te verspreiden. "Maar", zo werd gevraagd, "hoe kunnen we er zeker van zijn, dat deze redevoering tot Hare Majesteit doordringt? Is het niet wenselijk met een deputatie naar het Kon. Paleis op te marcheren om dit geschrift de Koningin persoonlijk aan te bieden? Op deze, door de hele vergadering met instemmend applaus ondersteunde vraag, moest Prof. Gerbrandy helaas een teleurstellend antwoord geven".

"De toegang tot de troon is gebarricadeerd! Nog zeer onlangs hebben de heren Welter en Gerbrandy het verzoek gedaan H.M. persoonlijk een toelichting te mogen geven inzake het Indisch-probleem. Dit verzoek is door de raadslieden van H.M. afgewezen".

"De Nederlander" vermeldt verder o.m.: "Ofschoon wij nimmer in straatrevolutie ons heil zullen zoeken, aldus deelde Prof. Gerbrandy mede, is de tijd van krachtiger middelen nog niet aangebroken. Dit zal wel het geval zijn, wanneer het probleem zo zeer bij heel ons volk aan de orde is gesteld, dat het voor icde-

re Nederlander persoonlijk een gewetenszaak is geworden. Overigens wordt momenteel gewerkt aan een verzoek om een vervolging in te stellen tegen de Luitenant-Gouverneur-Generaal en de leden der Commissie-Generaal. Wel is in overweging hetzelfde te doen jegens de twee Ministers, die verantwoordelijk zijn voor het Indië-beleid, doch zoals Prof. Gerretson naderhand uiteenzette, zulk een vervolging zal niet eerder kunnen plaats hebben dan nadat de meerderheid der volksvertegenwoordiging zich niet langer accoord verklaard met dat beleid".

VII. INDONESIË.

Onder het hoofd "Amerika werkte Sjarifoedin er uit", wat betrekking heeft op het aftreden van het Republikeinse Kabinet Sjarifoedin, is in "De Waarheid" een bericht opgenomen van het persbureau Tass te Batavia. Het Tass-agentschap is zijn werkzaamheid aangevangen na aankomst daar ter plaatse van de Rus George Afrin, genoemd op blz. 16 van overzicht No. 11/1947. Dit geheel overeenkomstig de politiek van Moskou werkende persbureau heeft wereldkundig gemaakt - aldus volgens vorenbedoeld bericht - dat de situatie in Indonesië ingewikkeld is geworden door de bemoeiingen van reactionnaire Wallstreet-kringen. Waarop dit steunt is evenwel niet vermeld. Het Sovjet-Russische persbureau stelt verder nog vast, dat het aftreden van het Kabinet Sjarifoedin het resultaat is van directe Amerikaanse druk.

Graham, de Amerikaanse vertegenwoordiger in de Commissie van Drie heeft volgens Tass pogingen aangewend om de reactionnaire elementen van de Mohammedaanse partij Masjoemi en de nationale partij P.N.I. bij elkaar te krijgen, die door Amerika voorbestemd zijn om een betrouwbaar bolwerk te worden voor de expansionistische politiek van Wallstreet.

En verder past in het kader van het bericht, dat Amerika militaire steunpunten in Indië heeft verworven.

In verband met wat genoemd wordt de "toestand in de Republiek Indonesië" heeft de E.V.C. zich op 12 Januari j.l. met een uitvoerig schrijven gewend tot het Wereld Verbond van Vakverenigingen (W.V.V.), waarvan aan de pers mededeling is gedaan. De E.V.C.-leiding heeft in deze brief een beschouwing gewijd aan de verschillende gebeurtenissen sedert het politieke ingrijpen. De "volledige aandacht" van het W.V.V. is gevestigd op het werk van de "Commissie van Drie". Daarbij is wederom aan de Nederlandse Regering het voornemen toegeschreven om opnieuw met kracht van wapenen tegen de Republiek op te treden. Het schrijven omtrent echter niet waarop deze uitspraak gebaseerd is, hetgeen ook niet goed mogelijk is. Hoe dit echter zij, de E.V.C. verwijst het W.V.V. verder naar de resolutie van het Uitvoerend Bureau van het Wereld Vak Verbond uit de dagen van zijn zittingen te Parijs van 18 - 24 November 1947, waaruit in het bewuste schrijven is aangehaald "dat het W.V.V. solidair is met het Indonesische volk in zijn strijd voor de nationale onafhankelijkheid". De E.V.C.-leiding stelt dan voor thans aan deze solidariteit vorm en inhoud te geven door in alle landen een actie te organiseren voor het inzamelen van textielgoederen en medicamenten voor de bevolking van de Republiek. Dit, omdat de Nederlandse blokkade een toenemend tekort aan deze goederen heeft veroorzaakt.

Verder heeft de E.V.C. aan het W.V.V. verzocht een representatieve commissie naar Indonesië te zenden, die zich ter plaatse onder meer door de Sobsi (Indonesische Vakorganisatie) kan laten inlichten.

En tenslotte volgt in het schrijven nog de opmerking, dat de miljoenen werkers, verenigd in het W.V.V. allen de vrede en de vrijheid der volkeren liefhebbende, deze vormen van daadwerkelijke solidariteit met de vrijheidsstrijd van het Indonesische volk ongetwijfeld met enthousiasme zullen begroeten en krachtig doorvoeren.

Het valt te bezien of deze optimistische verwachting van de E.V.C. in vervulling zal gaan. Bij de samenstelling van dit overzicht is nog niet gebleken of en zo ja hoe het W.V.V. op het onderhavige schrijven heeft gereageerd. Tot dusverre heeft genoemd Wereldverbond echter niet doen blijken van een opvallende activiteit in de Indische kwestie. Er is, zoals hiervoren is vermeld, een resolutie aangenomen, maar het komt wel meer voor, dat de waarde daarvan gering blijkt te zijn.

De E.V.C.-leiding heeft zelf nog niet het initiatief genomen voor een inzameling van textiel en medicamenten. (Wel heeft enige tijd geleden de vereniging "Nederland-Indonesië" besloten tot een medicamentenactie hier te lande).

Met de E.V.C. is de C.P.N. van mening, dat de Regering het voornemen heeft een "verscherpte oorlog" in Indië te voeren. Na het ontslag aan de hoofdredacteur Koojemans heeft de partijsecretaris Paul de Groot hieraan in "De Waarheid" een beschouwing gewijd. Het is duidelijk, dat het oogmerk blijft het verwekken van stemming tegen de Regering gaande te houden evenals het zaaien van wantrouwen.

De reis van de Nederlandse Ministers naar Indië heeft naar het oordeel van genoemde communistenleider als resultaat opgeleverd een nieuw plan met een tweeledig doel. "Enerzijds om de Indonesische vrijheidsbeweging en haar hoofdmacht, de "Republiek door nieuwe geweldsaanwending te onderwerpen. Anderzijds gaat het om uitbreiding en versteviging van de Amerikaanse greep op Indonesië". De interim-regering moet dan het voornaamste instrument worden om dit tweeledig doel na te streven.

Het is het bekende communistische geluid dat weerklinkt, afgestemd op verzinsels en aangedikt met gelijke termen als marionettenregeringen, schijnstaten, koloniaal bewind e.d. De leden van de te Batavia ingestelde "Voorlopige Federale Raad" worden gelijktijdig verdacht gemaakt. Zij staan onder Amerikaanse invloed, enz..

Dit alles moet er toe dienen om de arbeiders aan te sporen tot "de felste actie in zo groot mogelijke omvang met alle de arbeidersbeweging ten dienste staande middelen, o.a. voor de onmiddellijke terugtrekking der Nederlandse troepen", een oud thema, dat tot dusverre echter geen weerklank heeft gevonden.

Ook anderen dan de schrijvers in "De Waarheid" werken er toe mee om het gestook tegen de Regering levendig te houden, al behoren zij dan niet direct tot de communistische partij. In de "Vrije Katheder" bijv. heeft Albert de la Court, lid van het Landelijk Bestuur der vereniging "Nederland-Indonesië" onder de titel "Een spel der vergissingen" zijn stem laten horen. "De politiek van Malinosering van Indonesië en worging van de republiek

heeft gewerkt". Rust en orde wil deze Regering herstellen in het Republikeinse binnenland, maar in haar eigen gebied neemt de wanorde en de onrust dagelijks toe. Schrijver is natuurlijk bij verre niet te spreken over het Nederlandse beleid. Ook hij schaart zich volkomen achter de Republiek.

In "De Vlam" heeft een niet bij name genoemde schrijver naar aanleiding van de ondertekening van de overeenkomst op de "Renville" zijn critiek laten horen. De Republiek heeft met het pistool op de borst onder het juk moeten doorgaan en Dr. van Mook heeft het program van het Comité Handhaving Rijkseenheid ten uitvoer gelegd.

In zijn artikel "Schijnvrede" in hetzelfde blad heeft Jef Last eveneens verkondigd, dat de Nederlandse oppositie, d.w.z. "de reactie", tevreden is met de in Indonesië bereikte resultaten en dan volgt de nodig geachte critiek, waaruit weer blijkt hoe ook hierbij één lijn wordt getrokken met de uiterst linkse groepen. "Dat het resultaat van het beste en meest bewuste deel van Indonesië is afgedwongen met tanks en kanonnen, met economische, culturele en zelfs medische blokkade, met terreur en onverdedigbare verbroekeling en dat ook dan nog de grootste partij der Republiek, de Masjoemi, zich niet bij deze capitulatie neerlegt, kan men dan getroost vergeten".

En verder: "De weg naar een onbeperkte uitbuiting der Indonesische massa's staat weer vrij nu de sociale Republiek, het enige deel van Indonesië dat door socialisten geregeerd werd, onder het juk doorgegaan is".

De "Vlamgroep" huldigt met schrijver de opvatting, dat de Republiek Indonesia een "Sociale Republiek" is en in dit verband is men dan verder van oordeel, dat "de enige effectieve bijdrage tot een betrouwbare gang van zaken geleverd kan worden, indien Nederlandse en Indonesische socialisten elkaar in nauw contact weten te vinden om het vertrouwen weten op te bouwen, dat voor een vreedzame regeling noodzakelijk is". Vandaar, dat het noodzakelijk geacht wordt een congres te houden van Indonesische en Nederlandse socialisten. (Dit voorstel is al eerder gelanceerd, maar zonder reactie gebleven).

Te 's-Gravenhage is opgericht de "Nederlandse Volks Unie" (N.V.U.), welke naar het heet geen nieuwe politieke beginselpartij is, maar streeft naar samenbundeling van de nationale kracht en overtuiging ter bestrijding van de nationale, geestelijke en staatkundige gevaren van deze tijd. Voorzitter is B. BOELHOUWER, gewezen chef van de propaganda-afdeling van "Nationaal Reveil", indertijd ontstaan uit een groep, zich noemende koloniale voorvechters. De Nederlandse Volks Unie zal zich in de eerste plaats bezig houden met de Indische kwestie en het communisme, in navolging van "Nationaal Reveil".

Volgens een bekendmaking zouden Boelhouwer en zijn medewerkers uit "Nationaal Reveil" getreden zijn, omdat men daar te kampen had met een voortdurend tekort aan organisatorische en principiële richtlijnen.

De N.V.U. zal verder een "strijdbare organisatie" zijn, strijdbaar in de geest van de leuze: "De natie roept, organiseert het verzet", aangebracht op een doek, dat was opgehangen in de zaal waar de oprichtingsvergadering is gehouden. Op deze vergadering werd door Boelhouwer scherpe critiek uitgeoefend op het beleid der Regering inzake Indië, welk beleid heeft gefaald. Hierdoor dreigt Indië verloren te gaan. De Grondwet is

verkracht. Het "Comité Handhaving Rijkseenheid", aldus spreker, heeft goed werk gedaan, maar heeft vergeten het verzet te organiseren. De N.V.U. zal dit verzet organiseren.

In de redevoering van H.M. de Koningin op 3 Februari j.l. heeft de N.V.U. al aanstonds aanleiding gevonden tot een protestuiting middels een telegram aan de Minister-President. Hierin wordt misnoegen uitgesproken over het feit, dat "in strijd met de gangbare opvattingen over de waardigheid en onaantastbaarheid van het constitutionele koningschap de regering heeft aangedrongen op het doen uitspreken van een radiorede door H.M. de Koningin, die in flagrante strijd geacht moet worden met de "grondwet".

10 Februari 1948.

VIII. OVERZICHT DER STAKINGEN IN JANUARI 1948.
Zie bladzijde 21.

OVERZICHT STAKINGEN IN JANUARI 1948

- 21 -

V
o
l
g
n
o.

Bedrijf.	Aanleiding.	Inmenging Vakbonden.	Resultaat.	1
N.V. Twentse Hout en Metaal- warenfabriek te Borne.	Protest tegen ontslag van voorwerker, die we- gens onbehoorlijk ge- drag was ontslagen.	-----	Ontslag bleef ge- handhaafd, werk normaal hervat.	1
Vleeswarenfabr. fa. Meester te Wijhe.	Arbeidsters der fabr. gingen in staking we- gens loonsvermindering.	-----	Arbeid normaal hervat.	2
Camel Confec- tionary Works Rotterdam.	EVC eis: vaststelling minimum salaris jeugdige arb. afgewezen.	EVC.	Stakers werden ont- slagen, doch melden zich voor werkherv.	3
Bouwvakarb. verschillende objecten te A'dam.	Wegens bekeuring was patroon alleen bereid vast- gestelde CAO-loon te beta- len; hierop volgde lang- zaam-aan-actie der arb.; waarna ontslag.	EVC stookte.	Bemiddeling A'dam- se wethouder; geen di- rect resultaat; werk- uitsluiting-ont- slag-blijft voort- duren.	4
Naalgarenfabr. fa. A.H. Pley te Enschede.	Ontevredenheid over perio- dieke verstrekking van textielproducten (steeds garen-geen stof).	Geen inm. Voorz. fabr. kern (EVC lid) stookte.	Na 1 dag wilde men werkherv. doch eiste uitbet. stakingsuren; geweigerd.	5
Poolse mijnw. S.M. Maurits. te Geleen.	Ontevredenheid over hun voeding; eisten meer vlees i.p.v. kaas.	-----	Na werkhervatting zaak in onderzoek genomen.	6
Tricotagefabr. Röcker & Co. te Sittard.	Protest tegen terug- keer Duitse directeur der fabriek.	-----	Directeur eerst als bedrijfsleider, daar- na ontslagen.	7
Havenarbei- ders te Zaandam.	Eis uitbet. extra premie i.v.m. lossing van met ijs bedekte houtschepen.	-----	"IJs" geld uitbe- taald.	8
Textielfabr. NV. Rigtersbleek te Enschede.	Ontevredenheid over verstr. extra gratific. aan leiding gevend personeel.	Unie en EVC advis. werkherv.	Arbeid normaal hervat.	9
Textielfabr. Fa. W. Kan te Oldenzaal.	Protest tegen ontslag v.e. arbeidster die on- rechtmatig had verzuimd.	-----		10
Textielfabr. NV. N.J. Menko te Enschede.	Eis enige arbeidsters van loonsverhoging werd afgewezen.	Unie tracht te bemidd.		11

